LÉČENÍ V PRAVĚKU

Nemocnice na kraji lesa

Ústav archeologické
památkové péče
středních Čech

Ani v pravěku se lidem nevyhýbaly zranění a nemoci. Určitě už víte, že naši předkové v paleolitu a mezolitu (starší a střední době kamenné) se živili hlavně lovem a sběrem. Přesto mezi nimi mohl být někdo, kdo jim mohl pomoci...

…"Byl přistrojen do vlčí kožešiny a na hlavě měl za řemínkem nastrkaná dlouhá pera. Na pažích i na nohou mu visely na šňůrkách zavěšené drobné předměty, škeble, kůstky a vyřezávaná dřívka. U opasku měl připevněný lýkový váček, v něm ukrýval svá kouzla. Také v uších měl prostrčena dřívka. Tváře i čelo měl pomalovány červenými pruhy"… (z knihy Eduarda Štorcha Bronzový poklad)

1. Za kým byste mohli vyrazit, kdybyste byli v pravěku zranění nebo nemocní? Zkuste tuto osobu nakreslit.

Onemocnění mohlo podle tehdejších lidí vzniknout důsledkem špatného chování, kletbou nebo dokonce ho na vás mohla jako trest seslat nadpřirozená síla. Proto se lidé obraceli na **ŠAMANA**, který využíval k léčení kontakt s duchovním světem pomocí rituálů. K tomu používal různé věci.

2. Na obrázku je rekonstrukce hrobu šamana objeveného v Brně. Co všechno může archeolog v hrobě šamana objevit?

zlomená palička na bubnování

červené barvivo (okr)

schránky měkkýšů

provrtaný kamenný disk

loutka (z mamutoviny)

lebka z nosorožce

mamutí kel, ...

Pozn.: předměty organického původu jako dřevo, kůže nebo tkaniny se na našem území rozkládají, přesto na jejich někdejší existenci archeolog nesmí zapomínat.

©Libor Balák - Antropark

LÉČENÍ V PRAVĚKU

Nemocnice na kraji lesa

Ústav archeologické
památkové péče
středních Čech

Stejně tak mohli lidé v celém pravěku k léčení použít léčivé byliny, kůru stromů, kořínky, nebo třeba léčivé účinky minerálních pramenů. Většina z nich se používá i dnes.

3. Jaké léčivé rostliny mohl použít? Dokážeš spojit jméno rostliny s obrázkem a tím, co léčí?

TŘEZALKA

KOPŘIVA

VLČÍ MÁK

HEŘMÁNEK

ŘEBŘÍČEK

Užívá se při nachlazení, žaludečních potížích, a na popáleniny

Pomáhá na nespavost, potíže s dýcháním, bolesti.

Léčí nemoci kloubů, chudokrevnost, vyrážku

Tlumí krvácení, má desinfekční účinky, zlepšuje také trávení

Používá se při léčení ran a ekzémů, pomáhá při depresích

LÉČENÍ V PRAVĚKU

Nemocnice na kraji lesa

Ústav archeologické
památkové péče
středních Čech

Být lovec nebylo zrovna bezpečné povolání. Při lovu často docházelo ke zranění. Přesto si s tím lidé dokázali poradit. Víme to díky nálezům koster se zahojenými zlomeninami, nebo dokonce amputovanými končetinami.

4. Jak mohli napravit zlomeninu? Zkus vyřešit tajenku.

1. Výluh z bylin.

2. Při horečce se používá k ochlazení.K

3. Používá se k překrytí rány.

4. Nástroj na úpravu vzhledu (účinný i proti vším).

5. Magický ochranný předmět.

			O	D	V	A	R				
O	B	K	L	A	D						
O	B	V	A	Z							
			H	Ř	E	B	E	N			
			A	M	U	L	E	T			

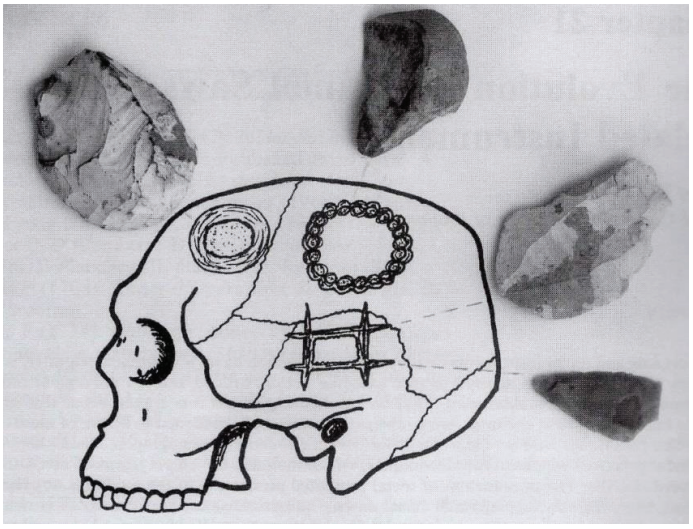

V pravěku se ale lidé pouštěli i do složitějších zákroků. Nejvíce rozšířený byl chirurgický zákrok zvaný trepanace, který se používal při bolestech hlavy. Prováděl se tak, že se pomocí pazourku do hlavy vyvrtala díra, aby mohla nemoc nebo zlí duchové opustit tělo. Jistě si umíte představit, že pro mnohé pacienty to neskončilo dobře.

Proto to doma rozhodně nezkoušejte!
(v létě si to můžete vyzkoušet na melounu :-))

LÉČENÍ V PRAVĚKU

Nemocnice na kraji lesa

Ústav archeologické
památkové péče
středních Čech

5. Na obrázkách vidíte dva pacienty, kterým byla trepanace provedena. Dokážete poznat podle známek hojení, který z nich tento zákrok přežil?
Nápovědou je, že kost, která se zahojila má hladké okraje.

Tento pacient nepřežil (kost má ostrý okraj).

Tento pacient přežil (kost má hladký okraj).

V neolitu (mladší době kamenné) už lidé znali zemědělství a chovali zvířata. Protože přešli na jiný druh potravy (hlavně na obilí), začal je více trápit zdravotní problém, který trápí i nás.

6. Jaký problém trápil první zemědělce? Odpověď se skrývá v osmisměrce.

C	Z	U	O	Š	T	Ě	P
E	M	N	B	S	H	N	A
P	A	Z	O	U	R	E	K
L	M	K	H	Í	O	K	Ů
U	U	L	E	A	B	Z	Ň
K	T	V	Ň	Y	Š	Í	P
A	R	CH	E	O	L	O	G

Archeolog	*Oštěp*
Hrob	*Pakůň*
Kost	*Pazourek*
Lano	*Pec*
Luk	*Šíp*
Mamut	*Vlk*
Oheň	

Odpověd je: ZUBNÍ KAZY

© Návrh a texty Alžběta Bergerová, zdroje obrázků (řazeno od 1. stránky) : foto J. Lohnická; ilustrace Libor Balák (obraz šamana vznikl ve spolupráci Antroparku a Archeologického ústavu AV v Brně); zdroje Wikimedia Commons; Kirkup, J. 2003: The evolution of cranial saws and related instruments.; Juengst, S. L. – Chávez, S. J. 2015 : Three trepanned skulls from the Copacabana Peninsula, International Journal of Paleopathology 9.